

УНИВЕРЗИТЕТ ПРИВРЕДНА АКАДЕМИЈА У НОВОМ САДУ

ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ ЗА ПРИВРЕДУ И ПРАВОСУЂЕ У НОВОМ САДУ

ОБРАЗАЦ ЗА ПИСАЊЕ ИЗВЕШТАЈА О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ/ДОКТОРСКОГ УМЕТНИЧКОГ ПРОЈЕКТА

-обавезна садржина-

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
<p>1. Датум и орган који је именовao комисију Наставно – научно веће Факултета, 07.09.2020. год.</p> <p>2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:</p> <p>др Боро Мердовић, научни сарадник, Криминалистичко-полицијски универзитет у Београду - председник Комисије</p> <p>др Ненад Бингулац, ванредни професор, кривичноправна и међународноправна ужа научна област, изабран у звање 2020. године, запослен на Правном факултету за привреду и правосуђе у Новом Саду, Универзитета Привредна академија у Новом Саду</p> <p>др Иван Јоксић, редовни професор, кривичноправна ужа научна област, изабран у звање 2018. године, запослен на Правном факултету за привреду и правосуђе у Новом Саду, Универзитета Привредна академија у Новом Саду</p>
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
<p>1. Име, име једног родитеља, презиме: Данијела (Бранко) Пухача</p> <p>2. Датум и место рођења, општина, Република: 12.10.1982. Нови Сад Р Србија</p> <p>3. Претходно стечено звање (датум и место одбране): Мастер професор књижевности 1,09.2006, Филозофски факултет, Универзитет у Новом Саду</p> <p>4. Научна, односно уметничка област из које је претходно стечено звање: Мастер професор књижевности</p> <p>5. Приказ стручних, научних, односно уметничких, радова (по категоријама): Мишчевић, В., Раšković, Š., Gajić, D., Puvača, N., könyves, T., Stojšin, M., Bursić, V., Puhača, D., Gianennas, I., Ljubojević pelić, D., & Vuković, G. (2020). Effect of genotype on adipose tissue fatty acids profile of two autochthonous sheep breed. Journal of the Hellenic Veterinary Medical Society, 71(2), 2185-2192.</p>
III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ/ДОКТОРСКОГ УМЕТНИЧКОГ ПРОЈЕКТА:
Кривично дело насиља у породици – теорија и судска пракса

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ/ДОКТОРСКОГ УМЕТНИЧКОГ ПРОЈЕКТА:

Навести кратак садржај са знаком броја страна поглавља, слика, шема, графикана и сл.

УВОД**ПОЈАМ И ОДРЕЂЕЊЕ НАСИЉА У ПОРОДИЦИ**

1. ОБЛИЦИ НАСИЉА У ПОРОДИЦИ
  - 1.1. Физичко насиље
  - 1.2. Сексуално насиље
  - 1.1. Психичко насиље
  - 1.2. Економско насиље
  - 1.3. Прогањање (сталкинг)
2. ОСНОВНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ НАСИЉА У ПОРОДИЦИ И У ПАРТНЕРСКИМ ОДНОСИМА
  - 2.1. Насиље међу партнерима и у породици
    - 2.1.1. Насиље у адолесцентним везама
    - 2.1.2. Насиље у браку
    - 2.1.3. Насиље у ванбрачним заједницама
    - 2.1.4. Насиље у истополним везама ГЛБТ популације
    - 2.1.5. Насиље према деци
    - 2.1.6. Насиље према старим особама
3. ЕТИОЛОГИЈА НАСИЉА НАД ЖЕНАМА
  - 3.1. Биолошке, психијатријске, психолошке, социолошке и феминистичке теорије о насиљу над женама
    - 3.1.1. Биолошке теорије као узрок криминалног понашања
    - 3.1.2. Психолошке теорије као узрок криминалног понашања
    - 3.1.3. Психопатолошке теорије масилночког понашања
    - 3.1.4. Социолошке теорије насиља
    - 3.1.5. Феминистичке теорије насиља у породици
    - 3.1.6. Егзогени криминогени фактори насиља над женама
    - 3.1.7. Индуријализација и урбанизација као фактори утицаја на насиље над женама
    - 3.1.8. Друштвена покретљивост и насиље над женама
    - 3.1.9. Економске прилике као узрок насиља над женама
    - 3.1.10. Насиље над женама кроз призму религије
    - 3.1.11. Суседство и насиље над женама
    - 3.1.12. Породица као фактор насиља над женама
    - 3.1.13. Материјално стање породице као узрок насиља у породици
    - 3.1.14. Запосленост жене као узрок насиља у породици
    - 3.1.15. Образовање и еманципација као узрок насиља у породици
4. ТЕОРИЈСКА ОБЈАШЊЕЊА НАСИЉА У БРАКУ И ПАРТНЕРСКИМ ОДНОСИМА
  - 4.1. Психо-биолошка објашњења
  - 4.2. Теорије социолошке оријентације
  - 4.3. Феминистичка објашњења
5. МЕЂУНАРОДНИ ДОКУМЕНТИ О ЗАШТИТИ ОД НАСИЉА У ПОРОДИЦИ, У БРАКУ И ПАРТНЕРСКИМ ВЕЗАМА
  - 5.1. Уједињене нације
  - 5.2. Савет Европе и Европска унија
6. НАСИЉЕ У ПОРОДИЦИ, У БРАКУ И ПАРТНЕРСКИМ ОДНОСИМА У ЗАКОНОДАВНИМ РЕШЕЊИМА НЕКИХ ЕВРОПСКИХ И ВАНЕВРОПСКИХ ДРЖАВА
  - 6.1. Немачка
  - 6.2. Шведска
  - 6.3. Сједињене Америчке Државе
  - 6.4. УЈЕДИЊЕНО КРАЉЕВСТВО И КРИВИЧНИ ОКВИРИ
  - 6.5. Канада
7. ЗАКОНОДАВНА РЕШЕЊА БИВШИХ ЈУГОСЛОВЕНСКИХ РЕПУБЛИКА
  - 7.1. Република Словенија
  - 7.2. Република Хрватска
  - 7.3. Република Македонија
  - 7.4. Федерација Босне и Херцеговине
  - 7.5. Босна и Херцеговина
  - 7.6. Република Српска
  - 7.7. Република Црна Гора
8. ПРАВНА ЗАШТИТА ОД НАСИЉА У ПОРОДИЦИ, У БРАКУ И ПАРТНЕРСКИМ ОДНОСИМА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ
  - 8.1. Норме кривичног законодавства
  - 8.2. Норме грађанског законодавства
9. НОВА НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЈА И СТРАТЕШКИ ЦИЉЕВИ

- 9.1. Кључни међународни акти и прописи националног законодавства
- 9.2. Грађанскоправна заштита
- 10. ПОРОДИЧНОПРАВНЕ МЕРЕ ЗАШТИТЕ
- 10.2. Остваривање права на накнаду штете од извршилаца насиља
- 10.3. Кривични законик
- 11. КРИВИЧНО ДЕЛО НАСИЉА У ПОРОДИЦИ – ДРУШТВЕНА РЕАКЦИЈА
- 11.1. Пружање подршке жртвама и сведоцима
- 11.2. Одакле жртве проналазе снагу да изађу из насилних односа
- 11.3. Насиље над мушкарцима у Србији је мит или стварност
- 11.4. Насиље у лезбејским везама
- 11.5. Хетеросексизам сакрива насиље у истополним партнерским везама
- 11.6. Јединствени контекст насиља у лезбејским и геј партнерским везама
- 11.7. Митови и чињенице о насиљу у истополним породицама
- 11.8. Лезбофобија
- 12. ПОСЛЕДИЦЕ НАСИЉА
- 12.1. Психичке и физичке последице након претрпљеног насиља
- 12.2. Деца изложена насиљу
- 12.3. Последице насиља над децом
- 13. СТРАТЕГИЈА ДРЖАВЕ
- 13.1. Одговорност државе
- 13.2. Представљање стратегије за спречавање и борбу против родно заснованог насиља према женама и насиље у породици
- 14. ОД ЉУБАВИ ДО МРЖЊЕ – ПРЕКО УДВАРАЊА ДО ПОЛНОГ УЗНЕМИРАВАЊА
- 14.1. Критичко сагледавање сигурне куће на спорост рада државних институција
- 14.2. Породично насиље у доба пандемије корона вируса
- 15. ПРЕДМЕТ, ЦИЉ И МЕТОДОЛОГИЈА ИСТРАЖИВАЊА
- 15.1. Пракса Основног суда у Новом Саду и Основног јавног тужилаштва
- 15.2. Општи подаци
- 15.3. Облик, место, време, начин извршења кривичног дела
- 15.4. Анализа извршених дела насиља у породици у односу на врсте насиља
- 15.5. АНАЛИЗА ПРЕГЛЕДА ПРЕМА ПОЛУ ЖРТВЕ И ИЗВРШИОЦА
- 15.6. Анализа дела која су извршена у саучесништву
- 15.7. Пребивалиште и место извршења кривичног дела насиља у породици
- 15.8. Веменске прилике и доба дана извршења кривичног дела
- 15.9. Средства извршења кривичног дела насиља у породици и у партнерским односима
- 15.10. Облици извршења кривичног дела од психичког до физичког
- 15.11. Профилитет учинилаца кривичног дела насиља у породици
- 15.11.1. Анализа учинилаца по полу, узрасту, брачном стању, образовању и броју деце
- 15.11.2. Анализа спрам места рођења и пребивалиште учинилаца
- 15.11.3. Анализа података о ранијој осуђиваности учинилаца
- 15.11.4. Породичне прилике и карактеристике личности учинилаца
- 15.11.5. Злоупотреба алкохола и дрога у време извршења кривичног дела
- 15.11.6. Анализа психопатске структуре личности и душевне болести код учинилаца
- 15.11.7. Анализа односа учинилаца према кривичном делу
- 15.11.8. Ранији однос учиниоца и жртве пре извршења кривичног дела
- 15.11.9. Анализа степена урачунљивости учинилаца
- 15.11.10. Непосредни и посредни мотиви у извршења кривичног дела
- 16. АНАЛИЗА ПРОФИЛИТЕТА ЖРТАВА
- 16.1. Анализа структуре жртава по полу
- 16.1.1. Анализа пребивалишта и места рођења жртве
- 16.1.2. Узрасне групе жртава
- 16.1.3. Брачно стање жртава
- 16.1.4. Број деце жртава
- 16.1.5. Ниво образовање жртава
- 16.1.6. Анализа запослености жртава
- 16.1.7. Доминантан облик насиља међу партнерима
- 16.1.8. Постојање оружја код жртве и алкохолисаност у време извршења кривичног дела
- 16.1.9. Однос учиниоца и жртве пре подношења кривичне пријаве и реаговање на раније акте насиља
- 17. ВОЂЕЊЕ КРИВИЧНОГ ПОСТУПКА – САДРЖИНА, ТОК И ТРАЈАЊЕ ЗА НАСИЉЕ У ПОРОДИЦИ
- 17.1. Притвор
- 17.2. Докази
- 17.3. Начин окончања поступка
- 17.4. Жалба
- 17.5. Анализа трајања поступка и општа разматрања

- 17.6. Врста и висина изречених кривичних санкција
18. ЛАЖНЕ ЖРТВЕ НАСИЉА
19. ИСПОВЕСТ ЖРТАВА НАСИЉА У ПАРТНЕРСКИМ ВЕЗАМА
19.1. Колико систем препознаје жртве насиља и да ли је одговор институција равномерно заступљен према свим жртвама насиља
20. ЗАКЉУЧЦИ ПРОИСТЕКЛИ ИЗ ИСТРАЖИВАЊА СУДСКЕ ПРАКСЕ ОСНОВНОГ СУДА У НОВОМ САДУ
21. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА АУТОРА
ЛИТЕРАТУРА

Број страница 267

Број основних поглавља 23

Број референци 203

Број табела 12

Број прилога 1

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ/ДОКТОРСКОГ УМЕТНИЧКОГ ПРОЈЕКТА:

Тема дисертације усмерена је на истраживање кривичног дела насиља у породици у теорији и судска пракси. Рад је структурално састављен из четири целине и то: 1) Уводна разматрања, 2) Теоријски оквир, 3) Истраживање као приказ и разматрање судске праксе, 4) Закључна разматрања. У првом делу рада изложена су уводна разматрања. Друга целина чини теоријски оквир, у коме је дато појмовно одређење насиља у породици, његових врста, као и облика у којима се јавља, с посебним освртом на насиље у партнерским односима, односно насиља које се врши у везама младих, затим у браку, у ванбрачним везама, као и у везама истог пола. Трећа целина има фокус на податке прибављене од Основног суда у Новом Саду и Основног јавног тужилаштва у Новом Саду, након чега усчеђују закључна разматрања.

У уводном делу се указује да је породица одувек била основна ћелија друштвеног живота, истинска радионица у којој се обликује напредак цивилизације, континуитет традиције и најважније претпоставке људске културе. Она је мост између појединца и друштва, али са своје стране, такође емитује одређене импулсе ка ширем друштвеном окружењу чији јесте мање или више интегрисани део. Породица се сматра медијем кроз који друштво утискује свој жиг својеврсној структури детета, а тиме и одраслог појединца. Оваква метафорична одређења породице, која истичу значај њених функција, не дају одређење ње саме. Ту се јавља и питање да ли је потребно да су мушкарац и жена у браку, и да имају заједничку децу да би били породица, или је довољно да постоји ванбрачна заједница, или се и заједнице живота са истополним родитељством сматрају породицом? Наизглед најједноставнија питања се покажу као најсложенија када их треба дефинисати. У раду су приказана искуства жртава, њихове исповести и одлучност да говоре о свом проблему и потраже помоћ. Аутор указује на распрострањеност, структуру и карактеристике насиља, као и на спремност жртве да потражи помоћ од државних органа: полиције, тужилаштва, суда, адвокатуре. Када се говори о породичном насиљу не можемо да се не осврнемо на децу, јер свако насиље у породици је насиље и према деци. Стиче се утисак да досадашња државна пракса у области заштите деце показује неосетљивост за ову везу, третирајући родитеље као „пар“ (родно неутрално), иако је јасно да њихове појединачне улоге и одговорности (у нашим представама и у реализацији) нису исте (родна специфичност родитељства), посебно у ситуацији постојања насиља у партнерској релацији. Истраживање нажалост даје суморну слику савремене породице у Србији. Она је по много чему специфична у односу на друге, чак и околне земље: у односу на високу стопу физичког насиља и на вишеструки негативни утицај економске кризе и рата. Насиље је у значајној мери присутно у породици, како брачној тако и ванбрачној заједници и пре свега погађа жене и децу. Има значајне и дугорочне последице на здравље и преноси се са генерације на генерацију. Насиље не трпе само жене него и мушкарци. Насиље се такође дешава у истополним везама. Када говоримо о насиљу, не можемо га категоризовати полно. Свако ко трпи насиље је жртва.

Истраживањем, долази се до закључка да и даље постоји одсуство адекватних законских решња и одговарајуће обучености запослених у институцијама. Потребан је ефикаснији и обухватнији систем правне заштите од насиља чију основу треба да представља одговарајућа законска регулатива, обученост свих актера у кривично-правном систему. Неопходна је подршка жртвама и сведоцима насиља.

У теоријском делу у наслову Појам и одређење насиља у породици првенствено се разматрало питање облика насиља у породици и то физичког насиља, сексуалног насиља, психичког насиља, економског насиља и прогањања. Криминалитет насиља се дефинише као екстремни облик испољавања агресије. Овај облик криминалитета обухвата оне криминалне активности којима се, средствима физичке или психичке принуде, односно применом силе или претње да ће се сила применити, повређује или угрожава интегритет личности. Или, насилнички криминалитет чине она дела код којих се, ради постизања одређеног циља, користи напад на жртву, или се њиме прети. У Речнику криминологије насиље се дефинише као сваки акт појединца који намерно прети повредом или наноси физичку, сексуалну или психичку повреду другима или самом себи. Виктимолошки, насиље представља сваки акт који се доживљава/перципира као намера да се друго лице повреди. Светска здравствена организација дефинише насиље као намерну употребу физичке силе или претњу њој, која је управљена против себе, другог, групе или заједнице

услед које настаје или постоји велика вероватноћа да ће наступити повреда, смрт, или негативно утицати на развој појединца, или узроковати депривацију.

Постоје и дефиниције које поред наведених одредница насиља (силе и претње) обухватају и злоупотребу моћи. Сваки однос у коме је нарушена равнотежа моћи, потенцијално је однос у коме се може испољити насиље моћнијег члана према ономе који у том односу не поседује моћ. Суштина је у томе да онај ко има моћ (физичку, економску, политичку, статусну) има потпуну слободу да бира хоће ли употребити насиље

У делу под називом Основне карактеристике насиља у породици и у партнерским односима, посебно су разматрана питања која се односе на насиље међу партнерима и у породици, насиље у адолесцентним везама, насиље у браку, насиље у ванбрачним заједницама, насиље у истополним везама глбт популације, насиље према деци, насиље према старим особама. Насиље у породици међу партнерима не представља појаву модерног доба, него је може се рећи, нов интерес државе да га препозна, да обезбеди заштиту жртвама породичног насиља и да се бори против њега. Насиље у партнерским односима се дефинише као насиље које врше одрасле особе или адолесценти над својим партнерима из актуелног или ранијег периода у брачним или ванбрачним, хетеросексуалним, хомосексуалним и бисексуалним односима, а укључује физичко, сексуално и психичко злостављање. Од других облика насиља у породици разликује се по томе што је то однос наизглед равноправних или једнаких, насупрот односу деце и родитеља, одраслих и одрасле деце и њихових родитеља. Све чешће може се чути у медијима како је стопа насиља међу младима повећана, како се насиље јавља у бруталним и деструктивним облицима. Намеће се питање да ли је савремено друштво донело насиље или је његово постојање одувек било присутно, само сада више чујемо и мислимо о томе. Није једноставно одговорити на ово питање, јер оно захтева комплексно разматрање насиља у друштву, од насиља у породици, међу вршњацима, до насиља у свим друштвеним сферама. У последње време насиље у везама адолесцената постало је предмет интересовања научне јавности како у свету, тако и код нас. Према Конвенцији Уједињених Нација о правима детета, дете је свако људско биће које није навршило осамнаест година живота, уколико се по закону који се примењује на дете, пунолетство не стиче раније. Познато је да је адолесценција буран и динамичан развојни период. Карактерише га велики број промена: менталне, физичке, емоционалне, сексуалне и психосоцијалне. Адолесценти стичу нова и проширују постојећа знања о себи и свету који их окружује. Постављају и откривају питања о многим животним темама, а посебно о оним темама које се тичу сексуалности. Адолесценција означава период између детињства и зрелости, у коме се „ младе особе“ налазе на прагу значајних промена, које ће их полако увести у свет одраслих. Стално експериментисање новим улогама, и полако напуштање старих улога неке су од одлика овог периода, који многи називају добом бунтовништва, добом супростављања сваком ауторитету.

У делу под називом Етиологија насиља над женама, посебно су разматрана питања која се односе на Биолошке, психијатријске, психолошке, социолошке и феминистичке теорије о насиљу над женама, биолошке теорије као узрок криминалног понашања, психолошке теорије као узрок криминалног понашања, психопатолошке теорије масилночког понашања, социолошке теорије насиља, феминистичке теорије насиља у породици, егзогени криминогени фактори насиља над женама, индустријализација и урбанизација као фактори утицаја на насиље над женама, друштвена покретљивост и насиље над женама, економске прилике као узрок насиља над женама, насиље над женама кроз призму религије, суседство и насиље над женама, породица као фактор насиља над женама, материјално стање породице као узрок насиља у породици, запосленост жене као узрок насиља у породици и образовање и еманципација као узрок насиља у породици.

У етиологији насиља доминантну улогу играју личност И интеракција личности са социјалном околином која резултира бројним повољним И неповољним животним ситуацијама. Етиологија насиља над женама, требало би да пружи одговор на питање „Због чега се врши насиље над женама?“ Да ли је у питању један узрок или се ради о различитим факторима који на појаву насиља не делују једнако? Као што је и за успешно лечење болести потребно најпре открити узрок, како би се деловало на њега, тако је и код насиља потребно утврдити који је узрок насилничког понашања и у зависности од тога предузимати потребне мере како би се оно искоренило. О узроцима криминалног понашања постоји велики број теорија. Прва теорија и

уједно дуго владајућа била је факторска теорија, која је као монистичка сматрала да је једини узрок криминалног понашања личност насилника. Међутим, ова теорија је напуштена и сада је владајуће тзв. плуралистичко схватање, према коме се криминално понашање јавља као последица многобројних фактора, не правећи при том, разлику између непосредних и посредних, битних и небитних фактора, чиме заправо не омогућава сагледавање суштине узрочности. Функционалистичка теорија, карактеристична за америчко подручје негира постојање узрока, већ говори о функционалној вези. Према дефиницији Уједињених нација узрок је „неопходан услов без кога се извесно понашање не би испољило“. Фон Хентиг истиче да је узрок „један агенс који својом појавом одређује наступање неке нове силе или новог предмета; узрок претходи последици и њему неизбежно следи последица“. Звонаревић истиче да постоји седам разлога због којих људи не чине кривична дела и то: 1) немају „грешне“ жеље, 2) немају прилике, 3) немају знања, вештине нити способности, 4) немају енергије и упорности, 5) немају емоционалне чврстине, 6) имају систем моралних норми, 7) имају страх од санкција. Да ли ће до извршења дела доћи зависи пре свега од самог човека, тј. од његове личности, будући да је могуће да неко други у тој истој ситуацији не изврши кривично дело. По Шепаровићу не постоји постоји одлучујући фактор криминалног понашања, ни као индивидуалне ни као масовне појаве. Делинквенција и злочин су био-психо- социјални проблем који захтева мултидимензионално тумачење. Данас се криминолози залажу да приликом утврђивања узрока који доводе до појаве насиља и његове ескалације треба прихватити мултидисциплинарни и мултифакторски приступ.

У делу под називом Теоријска објашњења насиља у браку и партнерским односима, посебно су разматрана питања која се односе на Психо-биолошка објашњења, теорије социолошке оријентације и феминистичка објашњења. Насиље у браку и партнерским односима је веома сложен феномен распрострањен на више фронтова. Посматрамо га индивидуално, партнерски, друштвено. Развој теоријских објашњења о насиљу у браку и партнерским односима кретао се од тражења узрока у биолошким и неуролошким својствима, у индивидуалним карактеристикама и у понашању појединца, анализом бројних фактора културе и општег друштвеног система, до феминистичких објашњења. Шездесетих година прошлог века била је популарна теорија да је насилно и агресивно понашање повезано са вишком хромозома Y (XXY), да би каснија истраживања показала да је ова претпоставка погрешна. У оквиру неурохемијских поремећаја, најчешће је помињан неуротрансмитер серотонин и метаболизам 5ХИАА (5- хидроксииндолсирћетна киселина), чији низак ниво доводи до агресивних испољавања понашања. Неуроанатомски поремећаји указивали су на значај оштећења фронталног режња, односно предњег фронталног и темпоралног региона, који доводе до иритабилног, агресивног па и насилног понашања, али и да ова оштећења нису проузроковала агресивност, већ да су погађала контролу овог понашања. Међутим, сва истраживања су потврдила да не постоји директна веза између неуролошке дисфункције неког региона мозга и агресивног понашања, односно да нема „центра за насиље“ у мозгу. Када је реч о психолошким теоријама које су оставиле највећи траг на опште (лаичко) схватање насиља у браку и партнерским односима, јесу: теорија о мазохизму жене и теорија о патологији насилника. Према теорији о мазохизму жене, жене су мазохисткиње, јер су свесно и самостално бирале насилнике за своје partnере. Оне желе да пате и буду малтретиране и праве рационални, свесни избор, бирајући за себе насилне брачне, или ванбрачне partnере. Њихов избор је потврда њихове мазохистичке природе. Ова тврдња се додатно оснажује чињеницом, да жена не напушта насилни однос, чак и када насиље поприми драматичне димензије. Неке жене, по њима, просто не осећају да су заслужиле боље, и не бивају задовољне, док њихова перцепција сопствене личности није потврђена. Оваква схватања имају корене у Фројдовим поставкама о природној предодређености жена да буду мазохисткиње, који су касније били широко прихваћени од стране Хелен Деутсх у њеној познатој књизи „Психологија жене“

У делу под називом Међународни документи о заштити од насиља у породици, у браку и партнерским везама, посебно су разматрана питања која се односе на Уједињене нације и Савет Европе и Европска унија. Универзалном декларацијом о људским правима од 1948. године²¹⁵ свим људима, како мушкарцима, тако и женама, зајемчена је слобода и једнакост у достојанству и правима (чл. 1 и 2), и предвиђено је, поред осталог, да свако има право на живот, слободу и безбедност (чл.3). Међународни пакт о грађанским и политичким правима²¹⁶ у чл. 2 забрањује

дискриминацију, и захтева од држава да обезбеде једнако право мушкараца и жена на уживање права предвиђених Пактом. У чл. 17 регулише се право на приватни и породични живот. Ова одредба је посебно значајна, јер је приватност и немешање у породични живот дуго био аргумент за нереаговање државе, или толерисања породичног насилја. Међутим, када се анализирају одредбе наведеног члана јасно се долази до закључка да право на приватност и породични живот није неприкосновено. Оно се штити од произвољног и незаконитог мешања, што је основ за интервенцију у породици где има насилја. Чл. 23 регулише право на породични живот, и дефинише породицу као природну и основну ћелију друштва, која има право на заштиту од друштва и државе. Државе су дужне да предузимају све потребне мере којим ће обезбедити једнакост у правима и дужностима супружника у односу на брак, трајање брака и у случају развода. Слично и Међународни пакт о економским, социјалним и културним правима у чл. 10 захтева од држава да пруже заштиту и помоћ породици, као основној и природној ћелији друштва, посебно за њено заснивање, и док је одговорна за одгој и издржавање деце о којој се стара. Савет Европе је 11. маја 2011. године донео Конвенцију о спречавању и борби против насилја над женама и насилја у породици, која по први пут насилје у породици раздваја и одређује одвојено од насилја над женама, те се на овај начин и истиче његова посебност и опасност. Конвенцијом је предвиђено да су државе чланице дужне да спроводе истраживање, прикупљају и подржавају прикупљање података о свим видовима насилја предвиђених овом Конвенцијом. Такође је предвиђено да се прикупљени и обрађени статистички подаци учине доступним јавности, подизање свести о насилју у породици, организовање едукативних програма о једнакости жена и мушкараца, ненасилном решавању сукоба у партнерским односима, организовање професионалне обуке за надлежне стручњаке, који се баве жртвама насилја, организовање превентивних програма и рада са починиоцима, постојање довољног броја сигурних кућа за смештај жртава, нарочито када су у питању жене и деца, успостављања нон стоп СОС бесплатне линије, и постојање низа грађанскоправних мера, као и обавеза држава чланица да предузму низ мера ради инкриминисања дела попут: генитално сакаћење жена, принудни брак, принудни абортус и принудна стерилизација, сексуално узнемиравање. Такође, Конвенцијом је предвиђено и како поступак за насилје у породици мора да буде регулисан, од саме пријаве, гоњења по службеној дужности, спровођења истраге, хитности поступка, забрана могућности алтернативних начина решавања спорова, околности које се имају узети као отежавајуће, када се доноси одлука о кривичној санкцији. Предвиђено је и оснивање Експертске групе за борбу против насилја над женама и насилја у породици (ГРЕВИО) која ће пратити примену Конвенције од стране држава чланица.

У делу под називом Насилје у породици, у браку и партнерским односима у законодавним решењима неких европских и ваневропских држава, посебно су разматрана законодавства немачке, шведске, САД-а, Уједињеног краљевства и Канаде. Затим разматрана су законодавна решења и бивших југословенских република (Република Словенија, Република Хрватска, Република Македонија, Федерација Босне и Херцеговине, Босна и Херцеговина, Република Српска и Република Црна Гора)

У делу под називом Правна заштита од насиља у породици, у браку и партнерским односима у Републици Србији, посебно су разматрана питања која се односе на норме кривичног законодавства и норме грађанског законодавства. Први корак у изградњи кривичноправног, репресивног система заштита жртава од насиља у породици, у браку и партнерским односима учињен је инкриминисањем насиља у породици као посебног кривичног дела, с различитим облицима испољавања. Одредбом чл. 118а није било дефинисано ко се сматра чланом породице, и у пракси је остало отворено питање тумачења ове одреднице. Најчешће се појам „члан породице“ тумачио рестриктивно, што је довело до сужавања домета кривичноправне заштите од насиља у породици, те су у пракси изван овог система, породичне заштите остали: ванбрачни, разведени, растављени супружници, лица која су била у емоционалној вези и лица у фактичкој заједници. Такође, није било законских могућности за изрицање заштитних мера, нити мера безбедности. У Породичном закону Републике Србије, материјалноправне норме о заштити од насиља у породици садржане су у Деветом делу (чл. 197-200), а такође је регулисан и поступак у спору за заштиту од насиља у породици (чл. 283-289). У смислу овог закона појам „насиља у породици“ подразумева понашање којим један члан породице угрожава телесни интегритет, душевно здравље, или спокојство другог члана породице. Поред овога, у закону су побројана и

понашања која доводе до настанка наведених последица, и то: nanoшење или покушај nanoшења телесне повреде; изазивање страха претњом убиства или nanoшењем телесне повреде члану породици или њему блиском лицу; присиљавање на сексуални однос; навођење на сексуални однос или сексуални однос са лицем које није навршило 14. годину живота или немоћним лицем; ограничавање слободе кретања или комуницирања с трећим лицима; вређање као и свако друго дрско, безобзирно и злонамерно понашање. Суд мора ове појмове што је више могуће објективизирати, узимајући у обзир просечног човека

У делу под називом Нова национална стратегија и стратешки циљеви, посебно су разматрана питања која се односе на кључне међународне акти и прописе националног законодавства и грађанскоправну заштита. Стратегија представља план акције осмишљен тако да се њиме остварује постављени циљ. Влада Републике Србије је надлежна да донесе стратегију развоја, којом утврђује стање у области из надлежности Републике Србије и мере које треба преузети за њен развој. У Палати Србија представљена је Стратегија за спречавање и борбу против родно заснованог насиља према женама и насиља у породици 2021-2025, коју је Влада Републике Србије, на предлог Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, усвојила 22. Априла 2021. године.. Основни циљ Стратегије је обезбеђивање ефикасне превенције и заштите од свих облика насиља према женама и девојчицама и насиља у породици, као и развијање система услуга подршке жртвама насиља. Стратегију је израдила Радна група коју је формирало Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, а коју су чинили и представници Координационог тела за родну равноправност, министарстава правде, здравља, унутрашњих послова, финансија, за бригу о породици и демографију, за државну управу и локалну самоуправу, за људска и мањинска права и друштвени дијалог, просвете, науке и технолошког развоја, спорта и омладине, представници других надлежних државних органа и институција, као и представници цивилног сектора. Европска Унија блиско сарађује и подржава борбу против насиља у Србији кроз различите програме и пружа подршку у спровођењу свеобухватних закона у овој области ЕУ је 2020. године усвојила Стратегију за родну равноправност 2020-2025. „Европска унија пружа подршку земљама кандидатима као што је Србија јер поштовање родне равноправности је један од кључних елемената за приступање ЕУ. Стратегија подразумева да је задатак свих нас да појачамо напоре у борби против насиља над женама.

У делу под називом Породичноправне мере заштите, посебно су разматрана питања која се односе на стваривање права на накнаду штете од извршилаца насиља и кривични законик. Право на породичноправну заштиту од насиља у породици имају лица која спадају у круг чланова породице одређен ПЗ и то: супружници, деца, родитељи и остали крвни сродници, те лица у тазбинском или адоптивном сродству, односно, лица која везује хранитељство; лица која живе или су живела у истом породичном домаћинству; ванбрачни партнери или бивши ванбрачни партнери; лица која су међусобно била или су још увек у емотивној или сексуалној вези, односно, која имају заједничко дете или је дете на путу да буде рођено, иако никада нису живела у истом породичном домаћинству. Као што је наведено, осим ПЗ, појам насиља у породици и појам члана породице дефинисани су и КЗ и ЗСНП, али дефиниције нису међусобно усклађене, тако да заштита од насиља у породици није једнако доступна свим жртвама. Против члана породице који врши насиље суд може одредити једну или више мера заштите од насиља у породици: издавање налога за исељење из породичног стана или куће, без обзира на право својине односно закупа непокретности; издавање налога за уселење у породични стан или кућу, без обзира на право својине односно закупа непокретности; забрана приближавања члану породице на одређеној удаљености; забрана приступа у простор око места становања или места рада члана породице; забрана даљег узнемиравања члана породице. Мере заштите могу трајати најдуже годину дана, али могу бити продужаване све док постоје разлози за њихово изрицање. Поступак за заштиту од насиља у породици покреће се тужбом коју могу поднети жртва, њен законски заступник, ЦСР или јавни тужилац, али и суд по службеној дужности може изрећи поједине мере заштите, ако се током породичног спора открије потреба за заштитом. У пракси највећи број поступака за одређивање мера заштите покрећу жртве, које се суочавају са бројним препрекама у приступу правди, дужне су да претходно снесу трошкове поступка и изложене су ризику да накнаде трошкове туженом за случај неуспеха. Због правне неукости и финансијске немогућности да ангажују адвокате, жртве се често обраћају ЦСР или локалној служби

бесплатне правне помоћи ради састављање тужбе.

У делу под називом Кривично дело насиља у породици – друштвена реакција, посебно су разматрана питања која се односе на пружање подршке жртвама и сведоцима, одакле жртве проналазе снагу да изађу из насилних односа, насиље над мушкарцима у Србији је мит или стварност, насиље у лезбејским везама, хетеросексизам сакрива насиље у истополним партнерским везама, јединствени контекст, насиља у лезбејским и геј партнерским везама, митови и чињенице о насиљу у истополним и породицама и лезбофобија. Жртве и сведоци злочина имају право на помоћ и подршку и то је обавеза не само државе, него и читавог друштва. У животу, међутим, проблеми жртва неретко се настављају и после самог кривичног дела. Због тога је важно успостављање свеобухватног националног система подршке жртвама и сведоцима, али и информисање о већ постојећој подршци и помоћи. Спектар релевантних институција и установа које треба да буду укључене у пружање подршке жртвама и сведоцима је велики, али су кључни носиоци активности правосудни и други државни органи и институције, као и организације цивилног друштва. Полиција има задатак да штити и унапређује безбедност грађана и имовине, поштујући Уставом зајемчена људска и мањинска права и слободе и друге заштићене вредности у демократском друштву. Полиција је најчешће прва институција којој се обраћају жртве и сведоци кривичних дела и као таква има додатну одговорност да познаје и поштује права жртва (оштећених). Поступајући непристрасно, саосећајно и стручно, она има обавезу да жртве и сведоке информише о правима које имају и да их у складу са тим упутује на специјализоване службе, институције и организације које пружају подршку жртвама и сведоцима, а делују у области здравства, тужилаштва, судова, центара за социјални рад, локалне самоуправе и невладиних организација. Полицији се у сваком тренутку можете обратити позивајући број 192, или у случају породичног насиља и посебан СОС телефон Службе информисања и подршке жртвама постоје у свим вишим јавним тужилаштвима у Србији, Тужилаштву за организовани криминал, Тужилаштву за ратне злочине и Првом основном јавном тужилаштву у Београду. Смисао њиховог постојања је да се у први план ставе оштећена лица, односно жртве кривичног дела и да им се пруже информације и логистичка подршка, да им се олакша учешће у поступку и да се спречи секундарна виктимизација. Задатак запослених у овим Службама је да делују са интегритетом, непристрасношћу и поверљивошћу. Улога ових Служби изузетно је значајна нарочито у фази истраге. Свакој жртви и сведоку треба да буде пружена могућност да изрази своје потребе, забринутост и очекивања. Жртве и сведоци од ових Служби треба да добију информације о правима и улози жртва/оштећених у поступку (укључујући и објашњења правне терминологије) и да по потреби буду упућени на друге институције и установе које могу да им пруже подршку, укључујући и привремени смештај у сигурним кућама. Тужиоци треба да воде рачуна о томе да жртве и сведоци током истраге и суђења не буду изложени психолошким траумама и поновљеној (секундарној) виктимизацији. Уколико жртва или сведок страхује за своју безбедност запослени у службама подршке у тужилаштвима ће их упутити на разговор са замеником јавног тужиоца, који ће предузети даље кораке ради добијања мера заштите. Жртвама и сведоцима могу да буду обезбеђени и пратња и посебне мере приликом доласка у зграду тужилаштва и суда, јер ове службе сарађују са правосудном стражом. Службе за помоћ и подршку сведоцима и оштећенима успостављене су у свих 25 виших судова широм земље. Циљ ове Службе је да обезбеди емоционалну и логистичку помоћ и подршку сведоцима и оштећенима пре, за време и после њиховог сведочења. Служба за помоћ и подршку која је основана при вишем суду може пружати подршку у поступцима који се воде пред нижим судом. Служба за помоћ и подршку сведоцима и оштећенима своје послове обавља непосредно и ангажовањем обучених волонтера. Помоћ и подршку жртвама/сведоцима обезбеђује се давањем информација о правима жртва, правној терминологији и другим релевантним правним информацијама везаним за поступак (објашњење улога у кривичном поступку, начина на који се постављају питања пред судом, наплати трошкова доласка и сл). Службе дају и све правне информације у вези са сведочењем, укључујући и оне о организацији саслушања сведока и оштећеног у посебној просторији уз пренос звука и слике без присуства странака и учесника кривичног поступка. Са запосленима у Служби оштећени и сведоци не могу да разговарају о садржини исказа нити могу да добију правне савете који се тичу самог сведочења, осим општих правних информација о поступку пред судом. Поступајући судија процењује којим сведоцима је потребно пружити помоћ и подршку кроз рад ове Службе, а

записничар или судијски помоћник, о таквим уредно позваним сведоцима, доставља Служби писано обавештење. Ово обавештење Служба добија у форми дописа који треба да садржи податке о термину заказаног саслушања, броју предмета са редоследом њиховог испитивања и са обавештењем о томе да ли је предвиђено суочавање сведока, да ли су сведоку додељене мере заштите као и опште податке о сведоку. У циљу благовременог прослеђивања информација сведоцима, записничари информишу Службу и о свим променама у вези суђења које могу имати везе са сведоцима (одлагање саслушања, промена термина, промена суднице у којој ће бити саслушање и сл.). Служба благовремено обавештава поступајућег судију о болести сведока, спречености доласка у суд, потреби за пратиоцем и другим значајним информацијама, о захтеву сведока за додељивањем процесних мера заштите, стању сведока (узнемиреност, агресивност, страх, здравствено стање сведока), постојању претње пре и након сведочења као и предузетим радњама од стране Службе. Запослени који обављају послове у Служби не могу се испитивати у својству сведока на суду у конкретном предмету у вези свог рада са сведоцима.

У делу под називом Последице насиља, посебно су разматрана питања која се односе на психичке и физичке последице након претрпљеног насиља, децу изложену насиљу и последице насиља над децом. Насиље најчешће почиње неприметно, постепеном контролом и изолацијом партнерке/партнера, вређањем и омаловажавањем, а његове последице могу бити дуготрајне. Највећи проблем код насиља у породици јесте то што жртве најчешће не знају да препознају физичко и психичко насиље, које се, уколико се не открије на време, углавном завршава убиством. Према подацима из Аутономног женског центра, мушкарци су насилни у 85% случајева породичног насиља и 95% случајева партнерског насиља, што показује да неједнакост моћи и прерасподела ресурса утичу и на злоупотребу моћи и насилничко понашање. Насиље се догађа због патријархалног система вредности, као и родних улога које намеће друштво - како жене треба да се понашају и каква права имају мушкарци при контроли таквог понашања, укључујући право да угрозе нечију безбедност.

У делу под називом Стратегија државе, посебно су разматрана питања која се односе на одговорност државе и представљање стратегије за спречавање и борбу против родно заснованог насиља према женама и насиље у породици. Управо је питање безбедности један је од елемената којом се бави Национална стратегија за остваривање права жртава и сведока кривичних дела за период 2020 - 2025. године. Министарство правде се залаже да као део стратегије, буде основана Национална служба за помоћ и подршку жртвама кривичних дела у оквиру свих виших судова у Србији. Када жртва пријави насиље и обрати се за помоћ неком од ових судова, она има право и на бесплатну правну помоћ, али и на то да буде обавештена о томе када је насилник пуштен на слободу. Да жртве у Србији, тренутно, немају право да знају где се насилник налази показује, нажалост, број фемцида. У Војводини је пре пар година насилник изашао из затвора и убио супругу. Он је претходно сексуално злостављао ћерку и из затвора јој је претио. Нико се није обазирао. Цела стратегија у Србији је донета јер је држава у поступку усклађивања законодавства са Европском унијом, где постоји правило да жртве морају да буду обавештаване када је насилник пуштен из притвора. То је питање њихове безбедности. Жртве се сада ослањају на то шта ће им у ходнику можда рећи полицајац или неко други. Као да им чине услугу, а то је, заправо, њихово кључно право - да знају где је насилник.

У делу под називом Од љубави до мржње – преко удварања до полног узнемиравања, посебно су разматрана питања која се односе на критичко сагледавање сигурне куће на спорост рада државних институција и породично насиље у доба пандемије корона вируса. Сигурна кућа, не пружа само смештај и храну женама, већ их и оснажује да се врате у друштво. Спорост институција у реаговању када жене пријаве насиље и даље је један од кључних проблема у Србији, система подршке за жене које су жртве различитих облика насиља. Важна је улога полиције, као и да је ситуација знатно боља у градовима, у односу на мање средине у којима је већа вероватноћа да се људи међусобно познају, што онда лоше утиче на процедуру заштите жртава. Претходне године (2020.) у породичном насиљу у Србији је убијено 26 жена, уз оцену да се статистика о насиљу у породици није битно променила у односу на претходне године. Питање насиља над женама и његовог прећуткивања поново је актуелизовано након што је глумица Милена Радуловић, са још неколико девојака, пријавила је полицији власника београдске школе глуме Мирослава Мику Алексића због сексуалног узнемиравања. Један од мањкавости постојећег система је ефикасност. Стиче се утисак да је све што се код нас дешава

споро. Не може се чекати да прође много времена, док се у судском поступку закаже рочиште, док се чека мишљење вештака. У много ситуација које су у вези с насиљем у породици, та спорост је врло важна. Прописом је регулисано да се ти спорови кад је насиље у питању завршавају у року од седам дана на суду. Међутим, има жена које проведу више од пола године у Сигурној кући, а ти судски поступци нису малтене ни кренули.

У истражовачком делу овог рада под називом Предмет, циљ и методологија истраживања, разматрана питања која су кључна за овај део дисертације почевши од истраживање праксе Основног суда Нови Сад у процесуирању кривичног дела насиља у породици, као и рад Основног јавног тужилаштва у Новом Саду чији су резултати презентовани у овом раду, треба да омогући јаснији приказ колико су жртве спремне да се суоче се са процесом; да нам покаже ефикасност рада процесуирања оваквих предмета, са каквим се проблемима сусрећу жртве и ко су све жртве насиља. Спознаћемо да ли је судска пракса уједначена и шта је потребно усавршити код законских регулатива како би процеси били бржи, казне строжије а жртве и сведоци сигурни и безбедни. Истраживање Кривично дело насиља у породици – теорија и судска пракса омогућава критички приступ у сагледавању полицијске праксе, јавнотужилачке и судске праксе у Новом Саду. Основно јавно тужилаштво у Новом Саду и Основни суд у Новом Саду је омогућило аутору приступ евидентираних пријава насиља за 2019. и 2020. годину које су забележене на територији Града Новог Сада и општине Нови Сад. Извршена је анализа узорка, спровођење кривичног поступка и кажњавање извршилаца дела. Такође у раду су приказани разни облици извршења овог кривичног дела, као и профили насилника и жртава код оних узорака где је то било евидентирано. У оквиру другог дела истраживања Кривично дело насиља у породици – теорија и судска пракса аутор се бави исповестима жртава насиља. Кроз своје исповести, жртве су попуњавале упитник. 34 жртве је учествовало у испитивању. Од тога су 4 лезбејке које су доживеле насиље у партнерским везама, 6 хомосексуалца који су доживели неку врсту насиљу од стране својих партнера, 9 хетеро мушкарца који трпе насиље од стране жена у породици и 15 жена које су доживеле неку врсту насиља од својих партнера. Поента упитника који су попуњавале жртве насиља јесте да се насиље у партнерским везама сагледа са угла жртве а не пола. Кроз исповести жртава, аутор је интервјусио појединце који су желели да причају о свом проблему а да тиме заступи истополне заједнице (ЛГБТ популација), хетеросексуалне заједнице, жену као жртву и мушкарца као жртву. Сврха истраживања је да видимо колику наду полажу жртве насиља у државне институције, са којим се проблемима сусрећу, зашто не пријављују насиље, које су последице насиља којем су жртве изложене. С обзиром да су жртве различите сексуалне оријентације, аутора је занимало да испита однос јавних институција према појединцима, спремност друштва да се озбиљније схвати проблем насиља, којим стереотипима су изложене жртве насиља (сиромаштво, изолација, предрасуде, дискриминација) и како реагује околина. Циљеви истраживања се огледају бољем разумевању професионалаца за проблеме и потребе које имају жртве када се нађу у изложености насиљу неовисно од тога ко је жртва насиља; препознавање основних проблема односно пропуст јавног сектора у спровођењу мере заштите од насиља али не само жена него и мушкараца као и ЛГБТ популације; службе јавних овлашћења треба да имају бољу повезаност како би предузеле мере заштите различитих сектора на локалном нивоу. Такође циљ истраживања се односи на прикупљање података о раду Основног јавног тужилаштва и Основног суда у Новом Саду приликом поступања у кривичним поступцима покренутим због извршења кривичног дела насиља у породици. На тај начин може се критички посматрати рад судске праксе, њихова ефикасност као и да се процене његове ефективности.

У делу под називом Анализа прегледа према полу жртве и извршиоца, посебно су разматрана питања која се односе на анализу дела која су извршена у саучесништву, пребивалиште и место извршења кривичног дела насиља у породици, временске прилике и доба дана извршења кривичног дела, средства извршења кривичног дела насиља у породици и у партнерским односима, облици извршења кривичног дела од психичког до физичког, профитет учинилаца кривичног дела насиља у породици, анализа учинилаца по полу, узрасту, брачном стању, образовању и броју деце, анализа спрам места рођења и пребивалиште учинилаца, анализа података о ранијој осуђиваности учинилаца, породичне прилике и карактеристике личности учинилаца, злоупотреба алкохола и дрога у време извршења кривичног дела, анализа психопатске структуре личности и душевне болести код учинилаца, анализа односа учинилаца

према кривичном делу, ранији однос учиниоца и жртве пре извршења кривичног дела, анализа степена урачунљивости учинилаца и непосредни и посредни мотиви у извршења кривичног дела.

У делу под називом Анализа профилитета жртава, посебно су разматрана питања анализа структуре жртава по полу, анализа пребивалишта и место рођења жртве, узрасне групе жртава, брачно стање жртава, број деце жртава, ниво образовање жртава, анализа запослености жртава, доминантан облик насиља међу партнерима, постојање оружја код жртве и алкохолисаност у време извршења кривичног дела и на крају однос учиниоца и жртве пре подношења кривичне пријаве и реаговање на раније акте насиља.

У делу под називом Вођење кривичног поступка – садржина, ток и трајање за насиље у ородици, посебно су разматрана питања која се односе на притвор, доказе, начин окончања поступка, жалбу, анализу трајања поступка и општа разматрања и врсту и висину изречених кривичних санкција.

У делу под називом Лажне жртве насиља, посебно су разматрана су следећа питања. Разни су мотиви за овакво понашање чланова породице. Најчешће је реч о личној освети, затим могућој уцени ради остваривања неке материјалне користи, незадовољства због кршења обећања члана породице да ће престати да конзумира алкохол или дрогу, док је код супружника често и прељуба мотив за лажно пријављивање или лажно сведочење. Такође, услед оваквог понашања чланова породице често долази и до злоупотребе деце, а у већим породичним заједницама могуће су злоупотребе које чине тазбински сродници, као и побочни крвни сродници. Овај вид злоупотребе законских права законом је санкционисан кроз два кривична дела „лажно пријављивање” и „давање лажног исказа”. Одељење за борбу против насиља у породици Првог основног тужилаштва је за годину дана примене Закона о спречавању насиља у породици поступало по чак 322 пријаве за породично насиље или непосредну опасност од њега, као и по више од 600 кривичних пријава за кривично дело насиље у породици, а током рада сусрело се и са сумњама да је реч о злоупотреби права. У тужилаштву кажу да се по службеној дужности започиње кривично гоњење особе уколико се током извођења доказа у поступку због кривичног дела насиље у породици утврди да је дошло до лажног пријављивања или лажног сведочења и да је постојала намера особе која је пријавила лажно дело или дала лажни исказ, као и да то није предузела услед оправданог страха или личне перцепције. Наиме, након подношења кривичне пријаве за насиље у породици, Тим за координацију, који чине поступајући заменик јавног тужиоца, водитељ случаја Центра за социјални рад и надлежни полицијски службеник, процењује постојање висине и степена ризика од насиља. Уколико Тим утврди да у конкретном случају постоји висок степен ризика, поступајући заменик јавног тужиоца спроводи доказне радње како би утврдио да ли су у конкретном случају остварени сви битни елементи кривичног дела насиље у породици. Међутим, уколико се у радњама пријављене особе не стичу сви битни елементи наведеног кривичног дела, то не значи да ће одмах постојати кривично дело лажно пријављивање или давање лажног исказа, јер тим у сваком конкретном случају процењује субјективни осећај жртве. То је посебно важно у случајевима када се као последица кривичног дела насиље у породици јавља угрожавање спокојства или душевног стања члана породице.

Кроз праксу се напомиње да је постојање кривичних дела лажно пријављивање или давање лажног исказа у пракси лакше доказиво када се ради о физичком насиљу. На пример, када особа тврди да ју је повредио пријављени на одређени начин и у прилог својих тврдњи приложи медицинску документацију, а у току доказног поступка вештачењем буде утврђено да механизам настанка повреда не одговара наводима особе која је пријавила насиље

У делу под називом Исповест жртава насиља у партнерским везама, посебно су разматрана питања колико систем препознаје жртве насиља и да ли је одговор институција равномерно заступљен према свим жртвама насиља. У оквиру другог дела истраживања Кривично дело насиља у породици – теорија и судска пракса аутор се бави исповестима жртава насиља. Кроз своје исповести, жртве су попуњавале упитник. 34 жртве је учествовало у испитивању. Од тога су 4 лезбејке које су доживеле насиље у партнерским везама, 6 хомосексуалца који су доживели неку врсту насиљу од стране својих партнера, 9 хетеро мушкарца који трпе насиље од стране жена и 15 жене које су доживеле неку врсту насиља од својих партнера. Поента упитника који су попуњавале жртве насиља јесте да се насиље у партнерским везама сагледа са угла жртве а не пола. Кроз исповести жртава, аутор је интервјуисо појединце који су желели да причају о свом

проблему а да тиме заступи истополне заједнице (ЛГБТ популација), хеторосексуалне заједнице, жену као жртву и мушкарца као жртву. Сврха истраживања је да видимо колику наду полагају жртве насиља у државне институције, са којим се проблемима сусрећу, зашто не пријављују насиље, које су последице насиља којем су жртве изложене. С обзиром да су жртве различите сексуалне оријентације, аутора је занимало да испита однос јавних институција према појединцима, спремност друштва да се озбиљније схвати проблем насиља, којим стереотипима су изложене жртве насиља (сиромаштво, изолација, предрасуде, дискриминација) и како реагује околина. Циљеви истраживања се огледају бољем разумевању професионалаца за проблеме и потребе које имају жртве када се нађу у изложености насиљу; препознавање основних проблема односно пропуст јавног сектора у спровођењу мере заштите од насиља; службе јавних овлашћења треба да имају бољу повезаност како би предузеле мере заштите различитих сектора на локалном нивоу.

У делу под називом Закључци проистекли из истраживања судске праксе Основног суда у Новом Саду, сублимирани су сви подаци до којих се дошло током истраживања и анализе података.

У последњем делу изведени су закључци о општој хипотези, посебним и појединачним хипотезама.

Закључак о потврђености опште хипотезе изведен је на основу аргументованог навођења чињеничког стања добијеног сумирањем резултата истраживања. Закључак о општој (генералној) хипотези, поткрепљен је резултатима истраживања у оквиру посебних хипотеза. Доказаност посебних хипотеза је даље поткрепљена и резултатима изложеним у оквиру појединачних хипотеза. На тај начин је формирана целовита слика са прегледом аргумената и конкретних резултата, на основу којих је изведен и закључак о доказаности опште хипотезе.

VI ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

У закључним разматрањима износи се да насиље у породици, у браку, и партнерским односима је фактор слабљења породице и друштва као целине. Обавеза државе је стога да промовише породични живот без насиља. Наша земља се прихватила овог одговорног задатка да, колико је то могуће, бар на нормативном плану предвиди механизме борбе против породичног насиља. Поред инкриминација насиља у породици као кривичног дела, урађен је и помак на плану грађанског законодавства, те је оно добило посебно место у Породичном закону Републике Србије. У Породичном закону Републике Србије, материјалноправне норме о заштити од насиља у породици садржане су у Деветом делу (чл. 197-200), а такође је регулисан и поступак у спору за заштиту од насиља у породици (чл. 283-289). У смислу овог закона појам „насиља у породици“ подразумева понашање којим један члан породице угрожава телесни интегритет, душевно здравље, или спокојство другог члана породице. Поред овога, у закону су побројана и понашања која доводе до настанка наведених последица, и то: наношење или покушај наношења телесне повреде; изазивање страха претњом убиства или наношењем телесне повреде члану породици или њему блиском лицу; присиљавање на сексуални однос; навођење на сексуални однос или сексуални однос са лицем које није навршило 14. годину живота или немоћним лицем; ограничавање слободе кретања или комуницирања с трећим лицима; вређање као и свако друго дрско, безобзирно и злонамерно понашање. Када су у питању именовани облици насиља у породици, суд има веома сложен задатак јер треба не само да утврди да ли је конкретна радња и заиста предузета, већ и да оцени да ли се предузета радња, односно понашање може сматрати дрским, безобзирним и злонамерним понашањем, с обзиром на то у чему се радња огледа, односно понашање састоји, шта је циљ радње и какве је непосредне последице изазвала, у односу на лице које тврди, или за које се тврди да је жртва насиља. Суд мора ове појмове што је више могуће објективизирати, узимајући у обзир просечног човека. Титулари права на заштиту од насиља у породици сматрају се чланови породице, и то: супружници или бивши супружници; деца родитељи и остали крвни сродници; лица у тазбинском или адоптивном сродству; лица која везује хранитељство; лица која живе или су живела у истом породичном домаћинству; ванбрачни партнери или бивши ванбрачни партнери; лица која су међусобно била, или су још увек у емотивној или сексуалној вези; лица која имају заједничко дете или је дете на путу да буде рођено, иако никада нису живели у истом породичном домаћинству. Приликом одређивања титулара права на породичну заштиту од насиља у породици, законодавац је настојао да омогући заштиту не само особама које повезује класичан породичан однос, већ и лицима која се налазе у другим облицима партнерских односа, као што су односи засновани на емотивној или сексуалној вези, при чему Драшкић, као и Поњавић указују на тешкоће у доказивању емотивне или сексуалне везе, односно другог личног односа на који се позива особа која тражи заштиту од насиља. Породичним законом прописане су и мере заштите од насиља у породици, које суд може одредити против члана породице који врши насиље. Суд може одредити једну или више мера заштите према насилнику или жртви, у зависности које мере у конкретном случају сматра сврсисходним. То су следеће мере: издавање налога за иселење из породичног стана или куће, без обзира на право својине, односно закупа непокретности; издавање налога за уселење у породични стан или кућу, без обзира на право својине, односно закупа непокретности; забрана прилажења члану породице на одређеној удаљености; забрана приступа у простор око места становања или места рада члана породице; забрана даљег узнемиравања члана породице. Мере заштите од насиља у породици су ограниченог трајања, трају највише годину дана, с могућношћу продужења, све док не престану разлози због којих је мера одређена. Мера може престати и пре истека времена на које је одређена, ако престану разлози због којих је била одређена. Породични закон регулише и поступак у спору за заштиту од насиља у породици, који је по својој правној природи парнични поступак. У овом спору месно надлежан је, поред суда опште месне надлежности, и суд на чијем подручју има пребивалиште односно боравиште члан породице према коме је насиље извршено. Поступак се покреће тужбом. Тужбу за одређивање мере заштите од насиља у породици, као и за продужење мере заштите од насиља у породици, могу поднети: члан породице према коме је насиље извршено, његов законски заступник, јавни тужилац и орган старатељства. Тужбу за престанак мере заштите од насиља у породици може поднети члан породице против кога је мера одређена. Поступак у спору за заштиту од насиља у

породици је нарочито хитан. Прво рочиште заказује се у року од 8 дана од дана када је тужба примљена у суду. Другостепени суд је дужан да донесе одлуку у року од 15 дана од дана када му је достављена жалба. Уколико орган старатељства није покренуо поступак у спору за заштиту од насиља у породици, суд може затражити да орган старатељства пружи помоћ у прибављању потребних доказа и да изнесе своје мишљење о сврсисходности тражене мере. У спору за заштиту од насиља у породици суд није везан границама тужбеног захтева. Суд може одредити и меру заштите од насиља у породици која није тражена, ако оцени да се таквом мером најбоље постиже заштита. Нарочити напредак у погледу остваривања заштите жртава од насиља у породици остварен је одредбама Породичног закона, којим се по први пут прописује обавеза вођења евиденције и формирање документације о насиљу у породици. Породични закон предвиђа, и да је суд дужан да пресуду у спору за заштиту од насиља у породици одмах достави, како органу старатељства на чијој територији има пребивалиште, односно боравиште члан породице против кога је мера заштита од насиља у породици изречена, тако и органу старатељства на чијој територији има пребивалиште односно боравиште члан породице против кога је мера заштите одређена. Жалба не задржава извршење пресуде о одређивању или продужењу мере заштите од насиља у породици. Насиље у породици је вишедимензионални друштвени проблем који се дефинише преко својих појединих манифестација и њихове етиологије, а најчешће се та дефиниција везује за насиље у браку и остале форме партнерских односа, при чему је нагласак стављен на то да су жртве насиља жене, и да је заправо реч о насиљу над женама, о њиховој дискриминацији и кршењу њихових људских права у партнерским односима, уз настојање да се држава учини одговорном за пропуштање дужне пажње да женама обезбеди адекватну заштиту када се насиље дешава у приватној, породичној сфери, и овакав приступ би се могао означити као доминантан у савременој теорији данашњице. Међутим, не треба занемарити чињеницу да се постепеним ослобађањем од стега традиционалног морала и притисака патријархалног наслеђа породични односи брже развијају, јављају се неке нове форме партнерских односа, и да би везивањем појма породице за брак, односно насиља у породици за брак, неминовно оставило партнере који се налазе у другим формама партнерских односа (партнерске везе лица истог пола и др) које нису законом уређене, у случају насиља, без правне заштите. Зато у савременим правима постоји тренд да се појам „породице“ не дефинише, док се при одређењу насиља у породици води рачуна да њиме буду обухваћене и остале форме партнерских односа. Овакав тренд је неопходно да следи и српски законодавац, јер иако нпр. везе лица истог пола и др форме партнерских односа нису српска реалност, то не значи да једног дана неће бити. Истраживања су показала да је насиље у партнерским односима најраспрострањенији облик насиља у породици, што је неминовно истраживањем и потврђено с обзиром на то да је у највећем броју случаја насиље вршено између брачних односно ванбрачних супружника. Не треба занемарити и чињеницу да су такође жртве најчешће непосредно или посредно деца, као и да је оно у мањем обиму изражено и према осталим члановима породице, а занимљив је и податак да је у једном случају постојало насиље између партнера различитог пола у емотивној партнерској вези, која није брак односно ванбрачна заједница. Стога један од препорука која би се могла упутити, с обзиром на велику распрострањеност насиља у породици, а при том имајући у виду да је Конвенција Савета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици 1. августа 2014. године ступила на снагу у Републици Србији, је доношење Закон о заштити од насиља у породици, којим би се регулисала питања инкриминације, круга лица која уживају заштиту, хитности поступка, врста кривичних санкција, поступања полицијских, тужилачких, правосудних органа, Центара за социјални рад, доношења правилника о подацима који судски предмети треба да садрже како о учиниоцу тако и о жртви насиља, пружања економске, правне, социјалне, медицинске и др помоћи жртви, пружања помоћи жртви, одговорности државе за борбу против насиља у породици, вођења статистика и сета других питања на која постојећи одговор који постоји у српском законодавству није адекватан. Пријављена кривична дела се најчешће и процесуирају, с тим што је неопходно водити рачуна и пажљиво испитати и могућност лажних пријава учиниоца. У погледу кривичних санкција, неопходно је истаћи да су диверзиони модели најчешће примењивани (мере упозорења- условна осуда). Препоручује се развијање програма и тренинга за полицију, јавне тужиоце и судије о примени законских решења насиља у породици, формирање међусобно повезаних база податка, редовну размену искуства, информисање судија

организовањем саветовања у овој области ради уједначавања судске праксе како у кривичноправној тако и у грађанскоправној области, а наравно и вршење даљих истраживања ради праћења примене законских решења и проналажења адекватних инструмента реакције на насиље у браку и партнерским односима. Једино се заједничким деловањем свих надлежних државних институција и друштва у целини може допринети ефикасном сузбијању различитих облика криминалитета са елементима насиља у породици, у браку и партнерским односима и тиме допринети стварању безбеднијег друштва.

VII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Истраживање је спроведено на систематичан начин уз шире коришћење доступних научних и стручних извора као и разноврсних и обимних статистичких података. У циљу извођења што веродостојнијих закључака о доказаности постављених хипотеза током истраживања су прикупљени и обрађени бројни подаци од значаја за тему истраживања. Систематика рада је омогућила потпунији увид у целокупно истраживање. Коришћени методолошки оквир је прилагођен потреби систематског проучавања предметне материје. Рад је добио научну физиономију и вредност количену у великом броју коришћених референтних извора.

VIII КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ/ДОКТОРСКОГ УМЕТНИЧКОГ ПРОЈЕКТА:

1. Да ли је докторска дисертација/докторски уметнички пројекат написан у складу са образложењем наведеним у пријави теме. **ДА**
2. Да ли докторска дисертација/докторски уметнички пројекат садржи све битне елементе. **ДА**
3. По чему је докторска дисертација/докторски уметнички пројекат оригиналан допринос науци, односно уметности.
Дисертација представља оригиналан допринос науци јер обрађује специфичну, актуелну и недовољно истражену тему која се односи на истраживање кривичног дело насиља у породици у теорији и судској пракси.
4. Недостаци докторске дисертације/докторског уметничког пројекта и њихов утицај на резултат истраживања
Дисертација нема недостатке који би довели у питање њену аутентичност и научну одрживост.

IX ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене докторске дисертације/докторског уметничког пројекта, комисија предлаже:

- да се докторска дисертација/докторски уметнички пројекат прихвати а кандидату одобри одбрана

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

Др Боро Мердовић, председник комисије

Проф. др Ненад Бингулац, ментор

Проф. др Иван Јоксић, члан комисије

НАПОМЕНА: Члан комисије који не жели да потпише извештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извештај образложење односно разлоге због којих не жели да потпише извештај.